

HƯỚNG DẪN TỰ HỌC XƯỚNG ÂM CHO SINH VIÊN CHUYÊN NGÀNH SƯ PHẠM ÂM NHẠC TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA NGHỆ THUẬT QUÂN ĐỘI

NGUYỄN THỊ NGUYỆT

Email: nguyetspan@gmail.com

Trường Đại học Văn hoá Nghệ thuật Quân đội

SOLMIZATION SELF-STUDY INSTRUCTION FOR STUDENT MAJORING IN MUSIC PEDAGOGY AT MILITARY UNIVERSITY OF CULTURE AND ARTS

TÓM TẮT ↔ ABSTRACT

Nghiên cứu này tập trung vào đưa ra giải pháp nhằm hướng dẫn tự học môn xướng âm cho sinh viên chuyên ngành Sư phạm Âm nhạc, trường Đại học Văn hóa Nghệ thuật Quân đội. Thông qua thực trạng dạy và học môn này tại trường, bài viết đã đề xuất 2 nhóm giải pháp là tự học tại trường và tự học tại nhà đã được thực nghiệm chứng minh là có hiệu quả. Các giải pháp này khi áp dụng sẽ góp phần nâng cao hiệu quả dạy xướng âm tại trường Đại học Văn hóa Nghệ thuật Quân đội nói riêng, các trường Văn hóa Nghệ thuật nói chung.

Từ khóa: Tự học, xướng âm, hướng dẫn, âm nhạc

This study focuses on providing solutions to instruct self-study of solmization for students majoring in Music Pedagogy, Military University of Culture and Arts. Through the current situation of teaching and learning this subject at university, the article has proposed two groups of solutions, namely self-study at school and self-study at home, which have been proven to be effective. These solutions, when applied, will contribute to improving the effectiveness of solmization teaching at the Military University of Culture and Arts in particular, and at university of Culture and Arts in general.

Keywords: Self-study, solmization, instruction, music

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Hiện nay, để đáp ứng yêu cầu đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, phương pháp dạy học đang thực hiện bước chuyển từ chương trình giáo dục tiếp cận nội dung sang tiếp cận mục tiêu phát triển năng lực người học, đào tạo ra những con người là chủ nhân tương lai của đất nước với phẩm chất và trí tuệ đáp ứng được yêu cầu của thời đại. Điều này đòi hỏi người học phát huy tính chủ động, sáng tạo, lĩnh hội tri thức, kinh nghiệm, kỹ năng của bản thân thông qua các hoạt động tự học. Thực tế cho thấy, phương pháp tự học đóng vai trò quan trọng để sinh viên có được kết quả học tập tốt hơn ở tất cả các môn học. Đối với môn Xướng âm, khi có phương pháp học phù hợp sẽ giúp cho sinh viên từ chỗ có năng khiếu âm nhạc đến có năng lực thực hành thật sự, môn học này cung cấp cho sinh viên những kiến thức lý thuyết và thực hành ban đầu để sinh viên góp phần học tập thuận lợi hơn các môn chuyên ngành khác. Tuy nhiên, hiện nay tại trường Đại học Văn hóa Nghệ thuật Quân đội, rất nhiều sinh viên chưa ý thức được tầm quan trọng của môn Xướng âm, việc học tập môn Xướng âm chỉ được thực hiện trên lớp và hầu như sinh viên không tự

học khi về nhà, điều này dẫn đến kết quả học tập môn xướng âm không cao, đặc biệt khi ra trường, trong quá trình sinh viên tham gia giảng dạy âm nhạc thường mắc lỗi, không chuẩn xác về cao độ, trường độ, tiết tấu hoặc thiếu sự truyền cảm khi dạy tập đọc nhạc, dạy hát. Do đó, nghiên cứu hướng dẫn tự học Xướng âm cho sinh viên chuyên ngành Sư phạm Âm nhạc, trường Đại học Văn hóa Nghệ thuật Quân đội là hết sức hữu ích và cần thiết cho nhà trường và các em sinh viên hiện nay.

2. MỘT SỐ KHÁI NIỆM VÀ THỰC TRẠNG DẠY HỌC XƯỚNG ÂM CHO SINH VIÊN CHUYÊN NGÀNH SƯ PHẠM ÂM NHẠC, TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA NGHỆ THUẬT QUÂN ĐỘI.

2.1. Một số khái niệm

Tự học là quá trình chủ động, tích cực, độc lập lĩnh hội tri thức và hình thành kỹ năng cho bản thân của người học, được tiến hành trên lớp hoặc ngoài lớp.

Xướng âm là môn học phương pháp đọc bản nhạc đúng nhịp điệu, đúng cao độ, tiết tấu theo các dấu

EDUCATION

hiệu đã ghi trong bản nhạc. Là cách đọc bản nhạc bằng giọng người, mã hóa các nốt nhạc bằng âm thanh với âm sắc giọng người.

Tự học xướng âm là hoạt động tự giác của người học lựa chọn cho mình trong quá trình học môn xướng âm, phương pháp tự học này có thể tiến hành ngay trong giờ chính khóa hoặc do bản thân sinh viên độc lập tiến hành ngoài giờ học mà không cần có sự tham gia trực tiếp của người dạy.

2.2. Thực trạng dạy học xướng âm

Đối với sinh viên chuyên ngành Sư phạm Âm nhạc, việc tuyển sinh đầu vào dựa trên các tiêu chí như kiểm tra tai nghe, kiểm tra về trí nhớ và cảm thụ âm nhạc, kiểm tra chất giọng... thông qua đàn, hát, thẩm âm và tiết tấu, phần lớn các em sinh ra ở các tỉnh, chưa được làm quen hay học ở một trường lớp chính quy nào về âm nhạc. Đối với môn xướng âm, sĩ số lớp nhiều hay ít cũng xếp học cùng một lớp, trong khi đầu vào có sự chênh lệch năng khiếu giữa các sinh viên rất lớn, điều này gây rất nhiều khó khăn khi học tập môn học này. Số buổi học môn Xướng âm chỉ là một buổi trong tuần vì vậy giảng viên khó có thể bao quát và lắng nghe từng cá nhân để phát hiện sinh viên đọc chuẩn hay chưa chuẩn.

Việc dạy học Xướng âm cho sinh viên Sư phạm Âm nhạc chủ yếu theo hình thức sinh viên lên lớp nghe giảng bài và làm theo mẫu của giảng viên hoặc thực hiện việc nghe, ghi, đọc theo hướng dẫn. Giảng viên đánh đàn, sinh viên đọc, theo hình thức đọc tập thể, đọc đồng thanh (lớp, nhóm) nên các em sinh viên thường dựa vào nhau để đọc, vì vậy dẫn đến việc khi các em đọc cùng nhau thì đúng, song khi kiểm tra cá nhân thì lại sai. Bản thân các em không nghe được mình đọc được như thế nào nên nhiều khi sai cũng không phát hiện ra lỗi. Mặt khác, với sĩ số lớp khá đông nên sau khi luyện bài cho cả lớp, giảng viên ít có thời gian để kiểm tra và sửa cho từng cá nhân. Với phương pháp này, các em có thể dễ dàng tiếp xúc với bài, nhưng chóng quên vì không nắm hết được kỹ năng học xướng âm và dẫn đến việc sinh viên hoàn toàn bị động và phụ thuộc vào giảng viên. Vì vậy, việc truyền thụ kiến thức môn học đa số theo dạng một chiều, các em chưa thực sự chú trọng tới việc rèn luyện kỹ năng đọc gam, hợp âm rải, đọc quãng, đọc tiết tấu... Giảng viên tuy có năng lực chuyên môn tốt, có sự chuẩn bị đồ dùng học tập khá chu đáo, nhiệt tình truyền đạt kiến thức cho người học. Song, việc dạy và học như vậy chỉ đáp ứng được những yêu cầu cụ thể trước mắt chứ không giải quyết được yêu cầu có tính cơ sở, tạo ra kỹ năng cho sự phát triển năng lực đọc nhạc sau này của sinh viên.

3. HƯỚNG DẪN TỰ HỌC XƯỚNG ÂM CHO SINHVIÊN

3.1. Tự học xướng âm tại trường

Tạo ra môi trường học tập

Để phát huy tối đa khả năng tự học của sinh viên, cần tạo môi trường học tập tốt là môi trường mà ở đó sinh viên được nghe, được làm việc, được xem người khác làm và bảo ban người khác cùng làm... Nó góp phần tạo nên động cơ, mục đích, hứng thú học tập cho sinh viên, kích thích tạo điều kiện thuận lợi cho việc học tập của sinh viên đạt hiệu quả cao.

Trong giờ dạy xướng âm, để tạo môi trường học tập cho sinh viên, cần đảm bảo các yếu tố kích thích học tập từ bên trong lẫn bên ngoài, từ cơ sở vật chất, tài liệu học tập, giáo trình, giáo án đến phương pháp giảng dạy, tạo ra sự gần gũi giữa sinh viên với sinh viên, giữa sinh viên với giảng viên. Cần tạo ra một không khí học tập tích cực, cởi mở, tin tưởng, một môi trường của những người chủ động, nhấn mạnh vào tính độc đáo của cá nhân trong học tập, môi trường của sự hợp tác đánh giá và tự đánh giá.

Tự học theo nhóm

Trong giờ học xướng âm, việc tổ chức sinh viên học tập theo nhóm với số lượng người phù hợp, giúp sinh viên có thể cùng trao đổi, tập luyện và rút kinh nghiệm, sửa sai cho từng thành viên trong nhóm, phát huy điểm mạnh, khắc phục điểm yếu, giúp đỡ nhau cùng phát triển. Đồng thời, trong thời gian tự học theo nhóm, từng cá nhân người học sẽ được tham gia trực tiếp vào các hoạt động rèn luyện những kỹ năng cụ thể, được trưng tác thường xuyên với các bạn, tạo một không khí gần gũi, cởi mở, hứng thú và tích cực cho giờ học.

Tự học xướng âm thông qua bài hát quen thuộc

Giảng viên lựa chọn những bài hát nằm trong chương trình học, được sử dụng nhiều trong thực tế, các bài hát trong sách giáo khoa Âm nhạc đưa vào giờ học môn xướng âm. Điều này giúp cho sinh viên được thực hành, luyện tập và có thể tự mình nắm vững giai điệu các bài hát đó một cách chính xác, cũng như khả năng thể hiện nó một cách diễn cảm có tính nghệ thuật cao, giúp các em rất nhiều trong các hoạt động văn hóa nghệ thuật ngoại khóa tại các trường, các cơ sở công tác sau này.

Tự học xướng âm thông qua băng đĩa

Giảng viên cần có sự tìm hiểu, soạn bài và giao bài một cách hợp lý. Đồng thời, phải chuẩn bị chu đáo các phương tiện hỗ trợ như máy phát đĩa CD, máy vi tính... Trong quá trình các em tự học giảng viên vẫn bám sát để hướng dẫn và có những gợi ý đúng lúc. Đối với các em sinh viên mặc dù phát huy vai trò chủ động học tập nhưng cũng phải có thái độ nghiêm túc, có sự tập trung cao độ thì giờ học mới mang lại hiệu quả.

EDUCATION

Tự đọc cao độ theo gam, âm ổn định, quãng
Đề đọc được một bài xướng âm thì người học phải đáp ứng được các yêu cầu như đọc đúng cao độ, trường độ, tiết tấu, cường độ và sắc thái tình cảm của bài xướng âm đó. Trong các yêu cầu nêu trên, hai yếu tố quan trọng cần phải giải quyết trước tiên là đọc đúng cao độ và tiết tấu. Giảng viên cho sinh viên ôn lại các kiến thức nhạc lý cần nắm vững liên quan tới bài xướng âm. Khi tiến hành đọc, hướng dẫn cụ thể cách lấy cao độ âm chủ, đọc gam có thể theo nhiều cách, áp dụng cho cả giọng trưởng và giọng thứ, đọc gam kết hợp với tiết tấu, đọc gam đi lên, đi xuống, luyện đọc âm ổn định, luyện đọc quãng ... Việc hướng dẫn cho sinh viên phương pháp tự đọc cao độ theo gam, âm ổn định, quãng tạo cơ sở giúp sinh viên đọc cao độ bài xướng âm một cách chính xác và khi không có sự hướng dẫn của giảng viên sinh viên có thể tự vỡ bài một cách thành thạo, không bị chệnh phô.

3.2. Tự học xướng âm tại nhà

Hướng dẫn sinh viên có phương pháp tự học xướng âm tại nhà một cách khoa học

Đề sinh viên tự học xướng âm tại nhà một cách tự giác, tích cực, độc lập sáng tạo mà không cần sự tham gia trực tiếp của giảng viên, cần hướng dẫn cho sinh viên từ việc hiểu rõ mục đích học tập môn xướng âm, xác định động cơ học tập đúng đắn dẫn đến việc xây dựng kế hoạch học tập, lập kế hoạch bài học. Hình thành được các kỹ năng hệ thống hoá kiến thức, kỹ năng đọc sách, tham khảo tài liệu, kỹ năng tự đánh giá để đạt được hiệu quả tốt nhất trong quá trình tự học.

Rèn luyện kỹ năng thể hiện sắc thái, tình cảm trong bài

Sau giờ học trên lớp, khi sinh viên đã đọc được thành thạo bài xướng âm, việc rèn luyện kỹ năng thể hiện sắc thái, tình cảm trong bài khi về nhà càng củng cố thêm khả năng đọc xướng âm của sinh viên, khơi gợi niềm đam mê, hứng thú đối với môn học này. Cảm nhận mỗi cao độ, tiết tấu đều được thể hiện bằng sắc thái và tình cảm trong bài. Hướng dẫn sinh viên chủ động vận dụng các biện pháp sao cho linh hoạt, muốn thể hiện được sắc thái, trước hết các em đọc chậm, sau đó đẩy nhanh tốc độ lên dần cho phù hợp. Từ đó, sinh viên hiểu và tự mình có thể thực hành nhuần nhuyễn với các tốc độ nhanh - chậm, âm sắc to - nhỏ và các yếu tố khác như cao độ, trường độ, giúp các em thể hiện được tốt sắc thái của bài.

Rèn luyện kỹ năng đọc đúng trường độ và tiết tấu cho sinh viên

Đề sinh viên thực hành tốt ở nhà phần tiết tấu của bài xướng âm, luyện riêng tiết tấu là rất quan trọng. Ở phần thực hành này, giảng viên hướng dẫn sinh viên chỉ cần tự luyện đọc từng bước, trước tiên là đọc tên nốt đúng tiết tấu chứ chưa yêu cầu sinh viên đọc theo

cao độ. Phần thực hành này có ý nghĩa quan trọng trong việc thực hành nhận biết mặt nốt và tiết tấu, tạo điều kiện cho sinh viên sau này có phản xạ nhanh với các hình tiết tấu khác nhau, tạo tiền đề thuận lợi cho việc đọc kết hợp cao độ với tiết tấu của bài một cách dễ dàng hơn.

4. THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM

Nhằm mục đích thâm định về hiệu quả và tính khả thi của các giải pháp tự học môn xướng âm cho sinh viên, tiến hành nghiên cứu tổ chức thực nghiệm từ tháng 9 đến tháng 11 năm 2021, trên hai nhóm sinh viên chuyên ngành Sư phạm Âm nhạc, Trường Đại học Văn hoá Nghệ thuật Quân Đội để triển khai phương pháp tự học và lấy kết quả thực nghiệm.

Thực nghiệm được thực hiện theo hình thức song song, trong đó tương ứng với phương án thực nghiệm (các bài thực nghiệm) có phương án đối chứng (các bài học theo phương pháp thông thường). Nghiên cứu chọn 2 nhóm trong một lớp (8 sinh viên/nhóm), nhóm Thực nghiệm học theo phương án thực nghiệm, nhóm đối chứng giảng viên giảng dạy theo phương pháp thông thường. Kết thúc mỗi bài thực nghiệm, nghiên cứu tổ chức kiểm tra ở cả hai nhóm thực nghiệm và đối chứng với cùng một đề. Kết quả thực nghiệm thu được như sau:

Bảng kết quả thực nghiệm các biện pháp tự học môn xướng âm cho sinh viên Sư phạm Âm nhạc, Trường đại học văn hóa nghệ thuật quân đội

Nhóm	Yếu kém	TB	Khá	Giỏi
Thực nghiệm	0 SV (0%)	3 SV (37,5%)	3 SV (37,5%)	2 SV (25%)
Đối chứng	2 SV (25%)	3 SV (37,5%)	2 SV (25%)	1 SV (12,5%)

Nguồn: Tác giả tự tổng hợp

Kết quả sinh viên loại giỏi ở nhóm Thực nghiệm chiếm tỉ lệ (25%) cao hơn nhóm Đối chứng (12,5%) là 12,5%. Số sinh viên đạt loại khá ở nhóm Thực nghiệm (37,5%) cao hơn nhóm Đối chứng (25%) là 12,5%. Sinh viên đạt loại trung bình ở nhóm Thực nghiệm (37,5%) bằng nhóm Đối chứng (37,5%). Tỷ lệ sinh viên loại yếu kém ở nhóm Thực nghiệm (0%) ít hơn nhóm Đối chứng (25%) là 25%. Từ phân tích số liệu trên nghiên cứu có thể kết luận phương án thực nghiệm có ưu thế hơn phương án cũ.

5. KẾT LUẬN

Xướng âm là một môn học quan trọng trong chương trình giảng dạy của các trung tâm đào tạo âm nhạc chuyên nghiệp, cũng như các trường văn hóa nghệ thuật. Để đáp ứng được việc dạy học tại các trường phổ thông sau khi ra trường ngoài thời gian học trên lớp, thì tự học là điều hết sức cần thiết cho sinh viên. Thông qua thực trạng đào tạo môn xướng âm của

EDUCATION

sinh viên Sư phạm Âm nhạc, trường Đại học Văn hoá Nghệ thuật Quân Đội, nghiên cứu đã đề xuất 2 nhóm giải pháp là tự học xướng âm tại trường và tự học tại nhà. Các giải pháp này được thực nghiệm sư phạm và mang lại hiệu quả cho việc học tập môn xướng âm. Hướng nghiên cứu tiếp theo của tác giả sẽ là mở rộng hơn sang các yếu tố ảnh hưởng đến chất lượng đầu ra của sinh viên Sư phạm Âm nhạc, Trường Đại Học Văn hóa Nghệ thuật Quân đội, mà không chỉ dừng lại ở yếu tố tự học hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Doãn Mẫn (1980), *Phương pháp xướng âm*, Nxb Văn Hóa, Hà Nội.

2. Ngô Thị Nam (2001), *Nghiên cứu xây dựng phương pháp dạy học âm nhạc đáp ứng mục tiêu đào tạo giáo viên cao đẳng sư phạm cho các trường mầm non, THCS và THPT*, Báo cáo đề tài nghiên cứu khoa học cấp bộ, Trường CĐSP Nhạc – Họa Trung ương, Hà Nội.

3. Phạm Tú Hương, Phạm Thanh Vân (2002), *Giáo trình ký xướng âm trình độ II*, Nxb Văn hóa Thông tin, Hà Nội.

4. Nhiều tác giả (2000), *Giáo trình ký xướng âm 1 – 6*, Nhạc viện Hà Nội.

5. Nguyễn Đắc Quỳnh (2003), *Xướng âm I, II, III*, Trường CĐSP Nhạc - Họa Trung ương, Hà Nội.

6. Lê Đức Sang, Trịnh Hoài Thu (2006), *Giáo trình âm nhạc tập 2 phần ký xướng âm*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.

Tiếng Anh

7. Marie Claude Arbaretaz O, *Lire la musique par la connaissance des intervalles*, Volume I, II, Edition chappell, Paris.

8. Henry Lemonie anh G. Carulli O, *Dessolfeges Voll 1,2,3,4* (Thị xướng giáo trình tập 1,2,3,4 – Bản tiếng Trung Quốc)